RAQAMLI MUHITDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISH VA SHAXSGA DOIR MA'LUMOTLARNI HIMOYALASHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI

Mahmudaliyev Sherali Sharofiddin o'g'li
Valiyeva Ominaxon Shuxratjon qizi
Nabiyev Nodirbek Jahongir o'g'li
Farg'ona yuridik texnikumi "Davlat - huquqiy faoliyat" yo'nalishi 2-kurs talabasi
sheralimahmudaliyev198@gmail.com
jaxongir.2026@icloud.com
nabiyevnodirbek77@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Xashimov Ravshanjon**
https://doi.org/10.5281/zenodo.23133938

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamlashtirish jarayonining inson huquq va erkinliklariga ta'siri, ayniqsa shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, raqamli muhitda shaxsiy hayot daxlsizligi, axborotdan foydalanish huquqi va kiberxavfsizlik masalalari huquqiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, elektron xizmatlar, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar texnologiyalarining keng qo'llanilishi natijasida shaxs haqidagi ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish ko'lami keskin oshmoqda. Shu bilan birga, ma'lumotlardan noqonuniy foydalanish, ruxsatsiz tarqatish, identifikatsiya ma'lumotlarini o'g'irlash, kiberfiribgarlik va raqamli bosim kabi xavflar ham kuchaymoqda. Maqolada O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi hamda "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun asosida amaldagi huquqiy mexanizmlar ko'rib chiqilib, ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.
Kalit so'zlar: inson huquqlari, raqamli huquqlar, shaxsga doir ma'lumotlar, shaxsiy hayot daxlsizligi, kiberxavfsizlik, axborot huquqi, elektron xizmatlar, huquqiy himoya, raqamli savodxonlik, sun'iy intellekt.

Abstract: This article examines the impact of digitalization on human rights and freedoms, with particular attention to personal data protection, privacy, access to information and cybersecurity. The study analyzes the legal mechanisms established in Uzbekistan for processing and protecting personal data and identifies practical challenges arising from the rapid expansion of digital services, social networks, mobile applications, artificial intelligence and data-driven technologies. The article proposes legal and institutional measures aimed at strengthening protection of individuals in the digital environment.
Keywords: human rights, digital rights, personal data, privacy, cybersecurity, information law, electronic services, legal protection, digital literacy, artificial intelligence.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются вопросы влияния цифровизации на права и свободы человека, в особенности защита персональных данных, неприкосновенность частной жизни, доступ к информации и кибербезопасность. Анализируются действующие правовые механизмы Республики Узбекистан в сфере обработки и защиты персональных данных, а также современные риски цифровой среды. Предлагаются научно-практические рекомендации по

совершенствованию правового регулирования и повышению цифровой правовой грамотности населения.

Ключевые слова: права человека, цифровые права, персональные данные, частная жизнь, кибербезопасность, информационное право, электронные услуги, правовая защита, цифровая грамотность, искусственный интеллект.

Kirish. XXI asrda raqamli texnologiyalarning jamiyat hayotining deyarli barcha sohalariga kirib borishi huquqshunoslik oldiga yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Davlat xizmatlarining elektron shaklga o‘tkazilishi, masofaviy ta’lim, elektron tijorat, mobil bank xizmatlari, ijtimoiy tarmoqlar va sun’iy intellektga asoslangan tizimlarning rivojlanishi inson uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Biroq ushbu imkoniyatlar bilan bir qatorda shaxsiy hayotga noqonuniy aralashish, ma’lumotlarning sizib chiqishi, onlayn firibgarlik, kiberjinoyatchilik, shaxsni noqonuniy identifikatsiya qilish va shaxsga doir ma’lumotlardan maqsadsiz foydalanish kabi xavflar ham ortib bormoqda.

Raqamli muhitda huquq va erkinliklarning ta’minlanishi an’anaviy huquqiy kafolatlarning elektron makonga moslashtirilishini talab qiladi. Insonning sha’ni va qadr-qimmati, shaxsiy hayoti, yozishmalari va aloqa vositalari daxlsizligi kabi qadriyatlar internet muhitida ham himoya qilinishi lozim. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida shaxsga doir ma’lumotlarning himoya qilinishi, noto‘g‘ri ma’lumotlarni tuzatish hamda qonunga xilof ravishda to‘plangan ma’lumotlarni yo‘q qilishni talab qilish huquqi mustahkamlangan. Bu normalar raqamli huquqlarning konstitutsiyaviy asoslarini kuchaytiradi.

O‘zbekiston Respublikasining “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonuni shaxsga doir ma’lumotlar bilan bog‘liq munosabatlarni tartibga soladi. Qonunda inson va fuqaroning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga rioya etish, ma’lumotlarga ishlov berish maqsadlari va usullarining qonuniyligi, ma’lumotlarning aniqligi va ishonchliligi, maxfiyligi hamda himoyalanganligi kabi asosiy prinsiplar belgilangan. cite turn0search0

Tadqiqotning maqsadi — raqamli muhitda inson huquqlarini, xususan shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning amaldagi huquqiy mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: raqamli huquq tushunchasining mazmunini ochib berish; shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning konstitutsiyaviy va qonunchilik asoslarini tahlil qilish; ma’lumotlar subyekti, operator va mulkdorning huquq hamda majburiyatlarini o‘rganish; raqamli muhitdagi asosiy xavflarni aniqlash; huquqiy savodxonlik va institutsional himoya mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti — raqamli muhitda inson huquqlarini amalga oshirish va shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berish jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy-huquqiy munosabatlar. Tadqiqot predmeti — ushbu munosabatlarni tartibga soluvchi konstitutsiyaviy, ma’muriy, fuqarolik va axborot-huquqiy normalar.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi raqamli huquqlarni faqat axborotdan foydalanish masalasi sifatida emas, balki shaxsiy hayot, ma’lumotlar ustidan nazorat, xavfsizlik, tenglik va samarali huquqiy himoya bilan uzviy bog‘liq kompleks huquqiy kategoriya sifatida ko‘rib chiqishda namoyon bo‘ladi.

Tadqiqotda formal-yuridik, tizimli-tahliliy, qiyosiy-huquqiy, mantiqiy, statistik-tavsifiy va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Formal-yuridik metod yordamida O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonunning tegishli normalari mazmunan tahlil qilindi. Tizimli metod orqali raqamli huquqlar konstitutsiyaviy huquqlar, axborot huquqi va shaxsiy hayot daxlsizligi bilan bog‘liq holda o‘rganildi.

Normativ manbalar sifatida O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonun, shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishning namunaviy tartibini belgilovchi huquqiy hujjatlar hamda tegishli xalqaro huquqiy manbalar olindi. Amaldagi qonunchilik ma’lumotlari LexUZ milliy huquqiy axborot tizimidagi hujjatlar asosida tekshirildi. Konstitutsiyada har kim o‘z shaxsiga doir ma’lumotlarining himoya qilinishini talab qilish huquqiga egaligi belgilangan. cite turn0search5

Empirik qismda raqamli muhitda uchraydigan tipik vaziyatlar — ijtimoiy tarmoqdagi shaxsiy ma’lumotlarning tarqalishi, elektron xizmatlarda ortiqcha ma’lumot talab qilinishi, fishing va ijtimoiy muhandislik, shaxsiy akkauntlarning buzilishi hamda ma’lumotlarning uchinchi shaxslarga berilishi — huquqiy jihatdan modellashtirildi.

Tadqiqotda inson huquqlarini himoya qilishning xalqaro standartlari bilan milliy qonunchilik o‘rtasidagi umumiy yondashuvlar qiyosiy tahlil qilindi. Bunda asosiy mezonlar sifatida qonuniylik, mutanosiblik, zaruriyat, maqsadga muvofiqlik, maxfiylik, shaffoflik va shaxsning o‘z ma’lumotlari ustidan nazorat qilish imkoniyati olindi.

Raqamli huquqlar — insonning raqamli texnologiyalar, internet va elektron axborot muhitidan foydalanish jarayonida vujudga keladigan yoki ushbu muhitda amalga oshiriladigan huquq va erkinliklar majmuidir. Ularning tarkibiga axborotdan foydalanish, internet xizmatlaridan foydalanish, shaxsiy hayot daxlsizligi, shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish, raqamli identifikatsiya xavfsizligi, fikr va so‘z erkinligini raqamli muhitda amalga oshirish, elektron davlat xizmatlaridan foydalanish va samarali huquqiy himoya kabi yo‘nalishlar kiradi.

Raqamli huquqlarni mustaqil huquq sohasi sifatida shakllantirish masalasi ilmiy munozaralarga sabab bo‘lsa-da, amaliy jihatdan raqamli muhitda insonning mavjud konstitutsiyaviy huquqlari yangi shaklda namoyon bo‘layotgani shubhasiz. Masalan, shaxsiy hayot daxlsizligi huquqi endilikda nafaqat uy-joy yoki yozishmalar bilan, balki geolokatsiya, biometrik ma’lumotlar, IP-manzil, onlayn xaridlar tarixi, qidiruv tarixi va ijtimoiy tarmoqdagi faoliyat bilan ham bog‘liq.

Shaxsga doir ma’lumotlar muayyan jismoniy shaxsga taalluqli yoki uni identifikatsiya qilish imkonini beradigan axborotni anglatadi. Mazkur ma’lumotlarga ism-familiya, tug‘ilgan sana, aloqa ma’lumotlari, pasport yoki identifikatsiya ma’lumotlari, biometrik belgilar, elektron identifikatorlar va boshqa tegishli ma’lumotlar kirishi mumkin. Qonunchilik ma’lumotlarga ishlov berishni yig‘ish, tizimlashtirish, saqlash, o‘zgartirish, foydalanish, berish, tarqatish, uzatish va yo‘q qilish kabi jarayonlarni qamrab oladi. cite turn0search4

Shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning asosiy talabi — ma’lumotlardan qonuniy va aniq maqsadlarda foydalanishdir. Operator ma’lumotlarni yig‘ishda qanday maqsad ko‘zlanayotganini, ularni qancha muddat saqlash zarurligini va qaysi hollarda uchinchi shaxslarga berilishi mumkinligini aniq belgilashi kerak. Ma’lumotlar subyekti esa o‘z ma’lumotlarining qanday ishlatilayotganidan xabardor bo‘lishi va qonunchilikda belgilangan huquqlarini amalga oshira olishi zarur.

O‘zbekiston qonunchiligida shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishning asosiy prinsiplari sifatida konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarga rioya qilish, ishlov berish maqsadlari va usullarining qonuniyligi, ma’lumotlarning aniqligi va ishonchliligi, maxfiylik va himoyalanganlik, subyektlar, mulkdorlar va operatorlar huquqlarining tengligi hamda shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligi belgilangan. cite turn0search1

Birinchi xavf — ma’lumotlarning ruxsatsiz tarqalishi. Ijtimoiy tarmoqlarda telefon raqami, manzil, hujjat nusxasi yoki shaxsiy fotosuratlarning roziliksiz tarqatilishi shaxsning huquq va manfaatlariga zarar yetkazishi mumkin. Ikkinchi xavf — fishing va ijtimoiy muhandislik orqali shaxsni aldab maxfiy ma’lumotlarini olish. Uchinchi xavf — akkauntlarni buzish va raqamli identifikatsiyani egallab olish.

To‘rtinchi xavf — avtomatlashtirilgan tizimlarning shaxs haqida noto‘g‘ri yoki kamsituvchi xulosa chiqarishi.

Sun’iy intellektning rivojlanishi ham yangi huquqiy masalalarni yuzaga keltirmoqda. Algoritmik qarorlarning shaffofligi, noto‘g‘ri ma’lumotlardan foydalanish, mualliflik huquqi, diskriminatsiya xavfi va insonning qaror ustidan shikoyat qilish imkoniyati kabi masalalar huquqshunoslar tomonidan chuqur o‘rganilishi zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi shaxsga doir ma’lumotlarning himoya qilinishini konstitutsiyaviy darajada kafolatlaydi. Shuningdek, shaxs noto‘g‘ri ma’lumotlarni tuzatishni, qonunga xilof ravishda to‘plangan yoki huquqiy asosi qolmagan ma’lumotlarni yo‘q qilishni talab qilish huquqiga ega. Bu qoida shaxsning ma’lumotlar ustidan nazoratini kuchaytiruvchi muhim konstitutsiyaviy kafolat hisoblanadi. cite turn0search5

Qonunchilikdagi yana bir muhim mexanizm — shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berish tartibining institutsional jihatdan belgilanishidir. Adliya vazirining 2023-yil 15-noyabrdagi buyrug‘i bilan shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishning namunaviy tartibi tasdiqlangan bo‘lib, unda ishlov berish prinsiplari, maqsadlari, shartlari va ma’lumotlar bazasi operatori hamda mulkdorining huquq va majburiyatlari belgilangan.

Raqamli huquqlarni samarali himoya qilish faqat qonun qabul qilish bilan cheklanmaydi. Fuqarolarning o‘z huquqlarini bilishi, xavfsiz parollardan foydalanishi, ikki bosqichli autentifikatsiyani yoqishi, shubhali havolalarni ochmasligi, ilovalarga beriladigan ruxsatlarni nazorat qilishi va shaxsiy ma’lumotlarini ortiqcha oshkor qilmasligi ham huquqiy himoyaning muhim qismidir.

Huquqshunoslik ta’limida raqamli huquqiy savodxonlikni rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Yuridik ta’lim muassasalarida talabalar nafaqat normativ-huquqiy hujjatlarni o‘rganishi, balki real raqamli nizolarni huquqiy kvalifikatsiya qilish, shaxsga doir ma’lumotlarning qonuniy ishlatilishini baholash, elektron dalillar bilan ishlash va fuqarolarga raqamli xavfsizlik bo‘yicha huquqiy maslahat berish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli huquqlarni himoya qilishda asosiy muammo qonunchilik mavjudligidan ko‘ra, mavjud normalarning amaliy ijrosini samarali tashkil etish bilan bog‘liq. Shaxsga doir ma’lumotlarni qayta ishlovchi tashkilotlar uchun shaffoflik, maqsadni aniq belgilash va xavfsizlik choralarini kuchaytirish zarur. Fuqarolar esa o‘z ma’lumotlaridan foydalanish holatlari to‘g‘risida tushunarli va qulay shaklda axborot olishi kerak.

Birinchidan, ma’lumotlarni minimallashtirish prinsipi amaliyotda kengroq qo‘llanishi lozim. Tashkilot xizmat ko‘rsatish uchun zarur bo‘lmagan ma’lumotni talab qilmasligi kerak. Masalan, oddiy axborot xizmatidan foydalanish uchun ortiqcha biometrik yoki moliyaviy ma’lumotlarni yig‘ish maqsadga muvofiq emas. Bu yondashuv ma’lumotlar sizib chiqishi oqibatlarini ham kamaytiradi.

Ikkinchidan, shaxsga doir ma’lumotlardan foydalanish shartlari oddiy, tushunarli va fuqaroga qulay tilda bayon qilinishi kerak. Foydalanuvchi uzun va murakkab hujjatni o‘qimasdan “roziman” tugmasini bosishga majbur bo‘lmasligi kerak. Rozilikning mazmuni aniq bo‘lishi, ma’lumot qaysi maqsadda ishlatilishi va kimga berilishi mumkinligi tushuntirilishi zarur.

Uchinchidan, ma’lumotlar buzilgan taqdirda tezkor xabardor qilish mexanizmlarini kuchaytirish maqsadga muvofiq. Agar tashkilot bazasidan katta hajmdagi shaxsiy ma’lumotlar sizib chiqsa, ma’lumot subyektlari xavf haqida o‘z vaqtida ogohlantirilishi va o‘zini himoya qilish choralarini ko‘rishi kerak.

To‘rtinchidan, raqamli muhitda huquq buzilishlari yuzasidan murojaat qilish mexanizmlari yanada qulaylashtirilishi kerak. Fuqaro qaysi davlat organiga, qanday tartibda va qanday dalillar bilan murojaat qilishini aniq bilishi zarur. Elektron shikoyat, dalillarni raqamli shaklda taqdim etish va murojaat holatini kuzatish imkoniyatlari huquqiy himoyaning amaliy samaradorligini oshiradi.

Beshinchidan, sun’iy intellekt asosida qaror qabul qiluvchi tizimlarda inson nazorati va izohlanish mexanizmlari rivojlantirilishi lozim. Agar algoritm fuqaroning huquqiy yoki ijtimoiy ahamiyatga ega qaroriga ta’sir qilsa, shaxs qarorning asoslari haqida ma’lumot olish va zarur hollarda uni inson tomonidan qayta ko‘rib chiqilishini talab qilish imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak.

Tadqiqot natijalari raqamli huquqlarni himoya qilish uchta o‘zaro bog‘liq yo‘nalishda olib borilishi kerakligini ko‘rsatadi: normativ-huquqiy tartibga solish, institutsional nazorat va fuqarolarning raqamli-huquqiy savodxonligi. Faqat ushbu uch omil uyg‘unlashgandagina raqamli muhitda inson huquqlarini samarali ta’minlash mumkin.

Raqamlashtirish jamiyat rivojining muhim omiliga aylangan bir paytda inson huquqlarini raqamli muhitda himoya qilish huquqshunoslik fanining dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli xizmatlarning kengayishi fuqarolarga katta qulaylik yaratishi bilan birga, shaxsga doir ma’lumotlarning noqonuniy ishlatilishi, kiberhujumlar, identifikatsiya ma’lumotlarining o‘g‘irlanishi va shaxsiy hayotga aralashish xavfini ham oshirmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning konstitutsiyaviy va qonunchilik asoslari shakllangan. Konstitutsiyada shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish, noto‘g‘ri ma’lumotlarni tuzatish va noqonuniy to‘plangan ma’lumotlarni yo‘q qilishni talab qilish huquqining belgilanishi muhim kafolatdir. “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonun esa ma’lumotlarga ishlov berishning asosiy prinsiplarini, subyektlar va operatorlarning huquq hamda majburiyatlarini belgilab beradi. cite turn0search0 turn0search5

Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi: birinchidan, tashkilotlarda shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha ichki siyosat va javobgar shaxslar faoliyatini kuchaytirish; ikkinchidan, ma’lumotlarni minimallashtirish va maqsadga muvofiqlik prinsiplarini amaliyotda keng qo‘llash; uchinchidan, ma’lumotlar buzilishi yuz berganda xabardor qilish mexanizmlarini takomillashtirish; to‘rtinchidan, fuqarolar uchun raqamli huquqlar bo‘yicha bepul huquqiy-ma’rifiy dasturlarni kengaytirish; beshinchidan, sun’iy intellektdan foydalanishda inson huquqlari, shaffoflik va diskriminatsiyaga yo‘l qo‘ymaslik tamoyillarini mustahkamlash.

Umuman olganda, raqamli transformatsiya inson huquqlariga qarshi yo‘nalish emas, balki huquqlarni amalga oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadigan jarayondir. Biroq bu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun texnologik taraqqiyot huquqiy kafolatlar, axloqiy me’yorlar va xavfsizlik talablariga uyg‘un bo‘lishi zarur. Raqamli muhitda inson huquqlarining himoyasi davlat, biznes, ta’lim muassasalari va fuqarolik jamiyatining hamkorligini talab qiladigan kompleks vazifadir.

AMALIY TAVSIYALAR

1. Ta’lim muassasalarida “Raqamli huquqlar va kiberxavfsizlik asoslari” mavzusida amaliy mashg‘ulotlarni joriy etish.
2. Davlat va xususiy tashkilotlarda shaxsga doir ma’lumotlarni qayta ishlash bo‘yicha ichki hujjatlarni muntazam auditdan o‘tkazish.
3. Fuqarolarga shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilish bo‘yicha sodda va amaliy yo‘riqnomalar ishlab chiqish.
4. Elektron xizmatlarda faqat xizmat uchun zarur bo‘lgan ma’lumotlarni yig‘ish amaliyotini kuchaytirish.
5. Ma’lumotlar sizib chiqishi holatlariga tezkor javob berish va zararlangan shaxslarni xabardor qilish mexanizmlarini takomillashtirish.
6. Sun’iy intellekt tizimlaridan foydalanishda inson nazorati, shaffoflik va kamsitmaslik tamoyillarini ta’minlash.

7. Raqamli huquqbuzarliklar bo‘yicha sud va huquqni muhofaza qiluvchi organlar amaliyotini umumlashtirib, huquqiy tavsiyalar bazasini shakllantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi — LexUZ.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-547-son, 2019-yil 2-iyul. LexUZ.
3. O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirining 2023-yil 15-noyabrdagi 20-mh-son buyrug‘i — Shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishning namunaviy tartibi. LexUZ.
4. United Nations. Universal Declaration of Human Rights. 1948.
5. Council of Europe. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (Convention 108).
6. OECD. Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data.
7. European Union. General Data Protection Regulation (GDPR), Regulation (EU) 2016/679.
8. Kuner C. European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation. Oxford University Press.
9. Solove D.J. Understanding Privacy. Harvard University Press.
10. Lessig L. Code and Other Laws of Cyberspace. Basic Books.
11. O‘zbekiston Respublikasining axborotlashtirish va kiberxavfsizlik sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari.
12. LexUZ — O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi.
13. Elektron manbalar: https://lex.uz/uz/acts/-6445145 ; https://lex.uz/uz/acts/-4396419 ; https://lex.uz/acts/-6663967